

FƏNN SİLLABUSU
(işçi tədris proqramı)

İxtisasın şifri və adı: 6001019- Tarix və coğrafiya müəllimliyi A,B

Fakülte: Tarix-coğrafiya və incəsənət

Kafedra: Tarix və onun tədrisi metodikası

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Müasir dünya tarixi (BDU-nun Avropa və Amerika ölkələrinin yeni və müasir tarixi kafedrasında hazırlanmış və tarix fakültəsi ixtisasları üçün nəzərdə tutulmuş Elmi Şurasının 05 fevral 2015-ci iclasının qərarı ilə çap edilmişdir).

Kodu: İPF-B14

Tədris illi: III (2025-2026)

Semestr: VI (yaz)

Tədris yükü: Cəmi 180 saat. Auditoriya yükü 60 saat: (30 saat mühazirə, 30 saat seminar.)

Təhsilləmə forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 6 kredit

II. Müəllim haqqında məlumat:

Soyadı, adı, ata adı, elmi dərəcəsi və elmi adı: Mühazirə müəllimi: b/m. Məmmədov Eldar Əsəd oğlu, seminar müəllimi: b/m. Sevdimova Mələhət Miriş qızı.

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Ə. Məmmədov küç., 21, 2 saylı korpus

Məsləhət günləri və saati: I - gün, saat: 11.00-12.00; III - gün, saat: 16.00-17.00

E-mail ünvanı: mammadoveldarasad@mail.ru; malahat-80@mail.ru

III. Təvsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

1. Qasımlı M. Avropa və Amerika ölkələrinin müasir tarixi. (1918-1945). I hissə. Bakı, 2003
2. Qasımlı M. Avropa və Amerika ölkələrinin müasir tarixi. (1945-2002). II hissə. Bakı, 2008
3. Mustafazadə T. Ümumi tarix. II kitab. Bakı, 2011.
4. Baxıov M. Avropa və Amerika ölkələrinin müasir tarixi. Bakı, 2018.
5. Məmmədov R. Avropa dövlətlərinin tarixi və inkişafı. Bakı, 2020
6. Əliyev K. XX əsrdə Avropa: Konfliktlər və əməkdaşlıq. Bakı, 2020
7. Həsənov Ə. Avropa birliyi: Tarix və perspektivlər. Bakı, 2021
8. Həsənov H. Avropanın müasir tarixi: 1945-ci ildən indiyə qədər. Bakı, 2022
9. Rüstəmov T. II Dünya Müharibəsindən sonra Avropa. Bakı, 2022
10. Əliyeva S. Birləşmiş Avropa: Ümumi tarix və mədəniyyət. Bakı, 2023

IV. Prerekvizit fənlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən Yeni dövr tarixi fənninin tədrisinə ehtiyac vardır.

V. Korekvizit fənlər: Fənnin tədrisi ilə eyni zamanda başqa fənnin tədrisinə ehtiyac yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Müasir şəraitdə elmi informasiyanın artması peşə və nəzəri hazırlıqla yanaşı, müstəqil yaradıcı iş bacarığına malik yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin hazırlanması ciddi əhəmiyyət daşıyır. Bununla bağlı, ali məktəbin tədris planı tələbələrin dünyanın tarixi inkişafının mühüm bir hissəsini əhatə edən müasir tarix dövrünün səciyyəvi xüsusiyyətləri tanış olmaları, qloballaşma şəraitində sivilizasiyaların ünsiyyəti və ya toqquşması məsələlərini öyrənmələri nəzərdə tutulur.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Fənn üzrə tələbələrin biliyi 100 ballıq sistemlə qiymətləndirilir. Yeni tələbənin fənn üzrə toplaya biləcəyi balın maksimum miqdarı 100-ə bərabərdir. Bu balın yarısı (50 bal) tələbənin semestr müddətində fəaliyyətinin nəticəsinə (cari qiymətləndirmə), digər yarısı isə

(digər 50 balı) imtahanın nəticəsinə (aralıq qiymətləndirmə) görə verilir.
Fənn üzrə cari qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 bala aşağıdakılar daxildir.

- 20 bal - seminar dərslərində fəaliyyətinə görə;
- 30 bal - kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı LDU-nun Elmi Şurasının 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. İmtahan yazılı şəkildə aparılır və imtahan biletinə bir qayda olaraq fənn üzrə tədris olunan mövzulara aid 5 sual daxil edilir. Hər sual maksimum 10 bal olmaqla qiymətləndirilir (aşağıda qeyd olunan qiymət meyarına əsasən) ki, bu da toplamda fənn üzrə aralıq qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 balı təşkil edir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal - tələbə keçilmiş materialı dərinlən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir;
- 9 bal - tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun məzmununu tam açır;
- 8 bal - tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal - tələbə keçilmiş materialı yaxşı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir;
- 6 bal - tələbənin cavabı əsasən düzgündür;
- 5 bal - tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir;
- 4 bal - tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal - tələbənin mövzudan qismən xəbəri var;
- 0 bal - cavab yoxdur.

Tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balının (imtahanda topladığı balın) miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balı cari qiymətləndirmə balına (semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala) əlavə olunmur. Fənn üzrə cari və aralıq qiymətləndirmənin ümumi nəticəsinə görə tələbənin biliyi yekun olaraq aşağıdakı kimi qiymətləndirilir:

Bal aralığı (göstərilən ballar daxil olmaqla)	Hərflə işarəsi	Sözlə yazılışı
91-100 bal	A	əla
81-90 bal	B	çox yaxşı
71-80 bal	C	yaxşı
61-70 bal	D	kafi
51-60 bal	E	qənaətbəxş
51-baldan aşağı	F	qeyri-kafi

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin Daxili intizam qaydalarını pozduqda onun barəsində mövcud qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbir görülməkdir.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat, seminar 30 saat. Cəmi 60 saat.

№	Tədris olunan mövzuların məzmunu	Saat		Tarix
		Mühazirə	Seminar	
1.	Mövzu: 1918-1923-cü illərdə beynəlxalq münasibətlər Plan: 1. I Dünya Müharibəsinin yekunları 2. XX əsrin 20-ci illərində ABŞ-ın beynəlxalq nüfuzunun artması 3. Versal-Vaşinqton sistemi Mənbə: [1, 2, 3]	2	2	
2.	Mövzu: İngiltərə və Almaniya 1918-1939-cu illərdə Plan: 1. I Dünya Müharibəsindən sonra İngiltərə və Almaniyanın daxili və beynəlxalq vəziyyəti 2. XX əsrin 20-30-cu illərində İngiltərədə leyborist və mühafizəkar hökumətlər	2	2	

	3	Almaniyada faşistlərin hakimiyyətə gəlməsi (1933) Mənbə: [1, 2, 3]			
	3	Mövzu: Fransa və ABŞ 1918-1939-cu illərdə Plan: 1. Fransa Xalq Cəbhəsinin hakimiyyəti (1936-1938) dövründə 2. I Dünya Müharibəsindən sonra ABŞ-ın xarici siyasəti 3. XX əsrin 20-30-cu illərində ABŞ-ın sosial-iqtisadi inkişafı 4. F. Ruzvelt hökumətinin xarici siyasəti Mənbə: [1, 2, 3]	2	2	
	4.	Mövzu: İtaliya, İspaniya 1918-1939-cu illərdə Plan: 1. I Dünya müharibəsindən sonra İtaliya, İspaniyanın beynəlxalq vəziyyəti 2. İtaliyada faşist diktaturasının qurulması (1922) 3. İspaniyada vətəndaş müharibəsi və faşist diktaturasının qurulması Mənbə: [2, 3, 4]	2	2	
	5.	Mövzu: Avstriya, Macarıstan 1918-1939-cu illərdə Plan: 1. Avstriya-Macarıstan monarxiyasının dağılması və Avstriyanın Almaniyaya birləşdirilməsi (1938) 2. Macarıstanın respublika elan edilməsi (1918), Macarıstan Sovet Respublikası (1919). Mənbə: [2, 3, 4]	2	2	
	6.	Mövzu: 1924-1939-cu illərdə beynəlxalq münasibətlər Plan: 1. Qərbi Avropada 1924-1939-cu illərdə beynəlxalq vəziyyət 2. XX əsrin 30-cu illərində faşizmə qarşı mübarizə cəhdləri Mənbə: [3, 4, 5]	2	2	
	7.	Mövzu: II Dünya Müharibəsi Plan: 1. II Dünya müharibəsinin başlanma səbəbləri 2. Qərbi Avropa dövlətlərinin Almaniyaya tərəfindən işğalı Mənbə: [3, 4, 5]	2	2	
	8.	Mövzu: Almaniyanın SSRİ-yə hücumu Plan: 1. Almaniyanın SSRİ-yə hücumu və Böyük Vətən Müharibəsinin başlanması 2. Moskva (1941), Stalingrad (1942-1943), Kursk (1943) döyüşləri və bu döyüşlərin II Dünya Müharibəsində tarixi rolu 3. Tehran (1943) və Kırım (Yalta) (1945) konfransları 4. II Dünya Müharibəsinin yekunları 5. Azərbaycan II Dünya Müharibəsi illərində Mənbə: [3, 4, 5]	2	2	
	9.	Mövzu: Mərkəzi və Cənub-Şərqi Avropa ölkələri 1945-2015-ci illərdə Plan: 1. Mərkəzi və Cənub-Şərqi Avropa ölkələrində "Xalq Demokratiyası" dövrü (1944-1946) 2. 1956-cı il Macarıstan hadisələri. 1968-ci il "Praqa baharı" 3. Mərkəzi və Cənub-Şərqi Avropa ölkələrində "Məxməri inqibabları" və sosializm düşərgəsinin süqutu	4	4	

	4. Polşada sosializmə qarşı mübarizə, "Həmrəlik" təşkilatı 5. Mərkəzi və Cənub-Şərqi Avropa ölkələri XX əsrin sonu – XXI əsrin əvvəllərində Mənbə: [5, 6, 7]			
10.	Mövzu: ABŞ və İngiltərə 1945-2015-ci illərdə Plan: 1. II Dünya Müharibəsinin ABŞ və İngiltərə üçün nəticələri 2. XX əsrin ikinci yarısı XXI əvvəllərində ABŞ-ın daxili və xarici siyasəti 3. XX əsrin ikinci yarısı XXI əvvəllərində İngiltərənin daxili və xarici siyasəti Mənbə: [2, 3, 5]	2	2	
11.	Mövzu: Fransa və Almaniya 1945-2015-ci illərdə Plan: 1. XX əsrin ikinci yarısı XXI əvvəllərində Fransanın daxili və xarici siyasəti 2. II Dünya Müharibəsinin Almaniya üçün nəticələri 3. Almaniya XX əsrin ikinci yarısı XXI əvvəllərində Mənbə: [5, 6, 7]	2	2	
12.	Mövzu: İtaliya, İspaniya 1945-2015-ci illərdə Plan: 1. II Dünya Müharibəsinin İtaliya, İspaniya üçün nəticələri 2. İtaliya XX əsrin ikinci yarısı XXI əvvəllərində 3. İspaniya XX əsrin ikinci yarısı XXI əvvəllərində Mənbə: [5, 6, 7]	2	2	
13.	Mövzu: Kuba 1945-2015-ci illərdə Plan: 1. Kuba XX əsrin 50-60-cı illərində 2. 1962-ci il Karib böhranı və III Dünya Müharibəsinin başlanma təhlükəsi Mənbə: [8, 9, 10]	2	2	
14.	Mövzu: 1945-2015-ci illərdə beynəlxalq münasibətlər Plan: 1. "Soyuq" müharibə dövrü (1946-1991) 2. Sosializm sisteminin iflası (1989-1991), onun səbəbləri və nəticələri 3. XX əsrin sonu XXI əsrin əvvəllərində beynəlxalq münasibətlər Mənbə: [9, 10]	2	2	
	Cəmi:	30 saat	30 saat	

XI. Fənn üzrə tələblər: Avropa və Amerika sosial düşüncəsinin nəzəri irsi, dövlətin cəmiyyətdəki rolu, siyasi sistemlər, onların inkişaf mərhələləri, fəaliyyət mexanizmləri və siyasi liderlərin fəaliyyəti faktlara əsasən şərh edilməlidir.

XII Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- müəhazirə, seminar, praktik tapşırıqlar
- təqdimat və müzakirə
- debat
- müstəqil iş/araşdırma

XIII. Fənn üzrə təlim nəticələri:

- Müasir dünya ölkələrinin sosial-iqtisadi və siyasi proseslərinin ümumi cəhətlərini bilir;
- Dünya xalqlarının mədəniyyətlərinin tarixini ümumi bir tarixi kontekstdə araşdırır və təhlil edir;
- Müasir dünyada baş vermiş proseslərdə dövlətlərin rolunu dəyərləndirir;
- Beynəlxalq münasibətlər sisteminin formalaşmasını şərh edir;
- Avropa və Amerika sosial düşüncənin nəzəri irsini, dövlətin cəmiyyətdəki rolunu sintez edir;
- Avropa və Amerika siyasi sistemlərini, onların inkişafı mərhələlərini, fəaliyyət mexanizmlərini və siyasi liderlərin fəaliyyətini faktlara əsasən şərh edir və qiymətləndirir.

XV. Kollokvium sualları

I kollokvium sualları

1. I Dünya Müharibəsinin yekunları
2. XX əsrin 20-ci illərində ABŞ-ın beynəlxalq nüfuzunun artması
3. Versal-Vaşinqton sistemi
4. I Dünya Müharibəsindən sonra İngiltərə və Almaniyanın daxili və beynəlxalq vəziyyəti
5. XX əsrin 20-30-cu illərində İngiltərədə leyborist və mühafizəkar hökumətlər
6. Almaniya faşistlərin hakimiyyətə gəlməsi (1933)
7. Fransa Xalq Cəbhəsinin hakimiyyəti (1936-1938) dövründə
8. I Dünya Müharibəsindən sonra ABŞ-ın xarici siyasəti
9. XX əsrin 20-30-cu illərində ABŞ-ın sosial-iqtisadi inkişafı
10. F.Ruzvelt hökumətinin xarici siyasəti
11. I Dünya müharibəsindən sonra İtaliya, İspaniyanın beynəlxalq vəziyyəti
12. İtaliya faşist diktaturasının qurulması (1922)
13. İspaniyada vətəndaş müharibəsi və faşist diktaturasının qurulması
14. Avstriya-Macaristan monarxiyasının dağılması və Avstriyanın Almaniya birləşdirilməsi (1938)
15. Macarıstanın respublika elan edilməsi (1918), Macarıstan Sovet Respublikası (1919).

II kollokvium sualları

1. Qərbi Avropada 1924-1939-cu illərdə beynəlxalq vəziyyət
2. XX əsrin 30-cu illərində faşizmə qarşı mübarizə cəhdləri
3. II Dünya müharibəsinin başlanma səbəbləri
4. Qərbi Avropa dövlətlərinin Almaniya tərəfindən işğalı
5. Almaniyanın SSRİ-yə hücumu və Böyük Vətən Müharibəsinin başlanması
6. Moskva (1941), Stalingrad (1942-1943), Kursk (1943) döyüşləri və bu döyüşlərin II Dünya Müharibəsində tarixi rolu
7. Tehran (1943) və Kırım (Yalta) (1945) konfransları
8. II Dünya Müharibəsinin yekunları
9. Azərbaycan II Dünya Müharibəsi illərində
10. Mərkəzi və Cənub-Şərqi Avropa ölkələrində "Xalq Demokratiyası" dövrü (1944-1946)
11. 1956-cı il Macarıstan hadisələri. 1968-ci il "Praqa baharı"
12. Mərkəzi və Cənub-Şərqi Avropa ölkələrində "Məxməri inqibalları" və sosializm düşərgəsinin süqutu
13. Polşada sosializmə qarşı mübarizə, "Həmrəlik" təşkilatı
14. Mərkəzi və Cənub-Şərqi Avropa ölkələri XX əsrin sonu – XXI əsrin əvvəllərində
15. II Dünya Müharibəsinin ABŞ və İngiltərə üçün nəticələri

XVI. İmtahan sualları

1. I Dünya Müharibəsinin yekunları
2. XX əsrin 20-ci illərində ABŞ-ın beynəlxalq nüfuzunun artması
3. Versal-Vaşinqton sistemi
4. I Dünya Müharibəsindən sonra İngiltərə və Almaniyanın daxili və beynəlxalq vəziyyəti
5. XX əsrin 20-30-cu illərində İngiltərədə leyborist və mühafizəkar hökumətlər
6. Almaniya faşistlərin hakimiyyətə gəlməsi (1933)
7. Fransa Xalq Cəbhəsinin hakimiyyəti (1936-1938) dövründə
8. I Dünya Müharibəsindən sonra ABŞ-ın xarici siyasəti
9. XX əsrin 20-30-cu illərində ABŞ-ın sosial-iqtisadi inkişafı
10. F.Ruzvelt hökumətinin xarici siyasəti
11. I Dünya müharibəsindən sonra İtaliya, İspaniyanın beynəlxalq vəziyyəti
12. İtaliya faşist diktaturasının qurulması (1922)
13. İspaniyada vətəndaş müharibəsi və faşist diktaturasının qurulması
14. Avstriya-Macaristan monarxiyasının dağılması və Avstriyanın Almaniya birləşdirilməsi (1938)
15. Macarıstanın respublika elan edilməsi (1918), Macarıstan Sovet Respublikası (1919).
16. Qərbi Avropada 1924-1939-cu illərdə beynəlxalq vəziyyət
17. XX əsrin 30-cu illərində faşizmə qarşı mübarizə cəhdləri

18. II Dünya müharibəsinin başlanma səbəbləri
19. Qərbi Avropa dövlətlərinin Almaniya tərəfindən işğalı
20. Almaniyanın SSRİ-yə hücumu və Böyük Vətən Müharibəsinin başlanması
21. Moskva (1941), Stalinqrad (1942-1943), Kursk (1943) döyüşləri və bu döyüşlərin II Dünya Müharibəsində tarixi rolu
22. Tehran (1943) və Kırım (Yalta) (1945) konfransları
23. II Dünya Müharibəsinin yekunları
24. Azərbaycan II Dünya Müharibəsi illərində
25. Mərkəzi və Cənub-Şərqi Avropa ölkələrində "Xalq Demokratiyası" dövrü (1944-1946)
26. 1956-cı il Macarıstan hadisələri. 1968-ci il "Praqa baharı"
27. Mərkəzi və Cənub-Şərqi Avropa ölkələrində "Məxməri inqılabları" və sosializm düşərgəsinin süqutu
28. Polşada sosializmə qarşı mübarizə, "Həmrəlik" təşkilatı
29. Mərkəzi və Cənub-Şərqi Avropa ölkələri XX əsrin sonu – XXI əsrin əvvəllərində
30. II Dünya Müharibəsinin ABŞ və İngiltərə üçün nəticələri
31. XX əsrin ikinci yarısı XXI əvvəllərində ABŞ-ın daxili və xarici siyasəti
32. XX əsrin ikinci yarısı XXI əvvəllərində İngiltərənin daxili və xarici siyasəti
33. XX əsrin ikinci yarısı XXI əvvəllərində Fransanın daxili və xarici siyasəti
34. II Dünya Müharibəsinin Almaniya üçün nəticələri
35. Almaniya XX əsrin ikinci yarısı XXI əvvəllərində
36. II Dünya Müharibəsinin İtaliya, İspaniya üçün nəticələri
37. İtaliya XX əsrin ikinci yarısı XXI əvvəllərində
38. 1962-ci il Karib böhranı və III Dünya Müharibəsinin başlanma təhlükəsi
39. "Soyuq" müharibə dövrü (1946-1991)
40. Sosializm sisteminin iflası (1989-1991), onun səbəbləri və nəticələri

Müasir dünya tarixi fəninin sillabusu **6001019-Tarix və coğrafiya müəllimliyi** ixtisasının təhsil proqramı, tədris planı və BDU-nun Avropa və Amerika ölkələrinin yeni və müasir tarixi kafedrasında hazırlanmış və tarix fakultəsi ixtisasları üçün nəzərdə tutulmuş, Elmi Şurasının 05 fevral 2015-ci ildə qərarı ilə çap edilmiş fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Sillabus "**Tarix və onun tədrisi metodikası**" kafedrasında müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir (13 fevral 2026-cı il, protokol № 6).

Mühazirə müəllimi : _____ B/m E.Ə.Məmmədov

Seminar müəllimi: _____ b/m.M.M.Sevidimova

Kafedra müdiri : _____ dos. K.F.Mahmudov